

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناحیه نوآوری شهری

از نظریه تا عمل

www.ketab.ir

نگارنده:

مجتبی رفیعان

دانشیار گروه شهرسازی

انتشارات دانشگاه تربیت مدرس

سرشناسه: رفیعیان، مجتبی، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور: ناحیه نوآوری شهری (از نظریه تا عمل) / نگارنده مجتبی رفیعیان.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ق. ۴۵۶ص: مصور، جدول
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۳۴-۲۸-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
یادداشت: واژه‌نامه.
یادداشت: نمایه
موضوع: نوآوری شهری
موضوع: Urban renewal
موضوع: خدمات شهری - نوآوری
Municipal services-- Technological innovation
موضوع: زندگی شهری -- نوآوری
City and town life -- Technological innovations
موضوع: نوآوری شهری -- طرح و برنامه‌ریزی
موضوع: Urban renewal -- Design
موضوع: شهرسازی - نوآوری
City planning -- Technological innovation
موضوع: شناسه افزوده: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس
شناسه افزوده: Tarbiat Modares University. TMU Press
رده‌بندی کنگره: HT۱۷
رده‌بندی دیویی: ۳۰۷.۳۴۱۶
شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۱۴۷۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

عنوان کتاب: ناحیه نوآوری شهری از نظریه تا عمل
پدیدآورنده: مجتبی رفیعیان
ناشر: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس
کارشناس اجرایی: مرصده برنجی
طرح جلد: تورنج
ویراستار: دکتر مژگان اصغری طوقی
صفحه‌آرایی: محمدرضا مظاهری کلهرودی
ناظر چاپ: مصطفی جانجانی
نویت چاپ: اول
شماره شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۳۴-۲۸-۸
شماره پیام: ۱
شماره انتشار: ۱
شمارگان: ۵۰۰
تاریخ انتشار: ۱۴۰۰
ناظر چاپ: مصطفی جانجانی
لیتوگرافی: ایران‌گرافیک
چاپ و صحافی: قشقای

مرکز پخش: تقاطع بزرگراه‌های جلال آل‌حمد و دکتر جعفران انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، صندوق پستی ۳۱۸-۱۴۱۱۵
تلفن: ۸۲۸۸۳۰۹۶
دورنگار: ۸۲۸۸۳۰۳۲
تثلی اینترنتی فروش: pub.modares.ac.ir
بها: ۱۱۰۰۰۰۰

فهرست مطالب

ط	فهرست شکل‌ها.....
م	فهرست جدول‌ها.....
س	دباجه.....
ق	پیشگفتار.....
۱	۱- ظهور نواحی نوآوری شهری.....
۱	۱-۱. مقدمه.....
۵	۲-۱. تعریف ناحیه نوآوری.....
۹	۳-۱. دلیل اهمیت ناحیه نوآوری.....
۱۲	۴-۱. سیر تکامل ناحیه نوآوری.....
۲۶	۵-۱. دارایی‌های ناحیه نوآوری.....
۲۸	۶-۱. هدف‌ها و مزایای نواحی نوآوری و چگونگی دستیابی به این هدف‌ها.....
۳۰	۷-۱. اصول راهنمای نواحی نوآوری.....
۳۵	۲- برنامه‌ریزی در مواجهه با نظریه کارآفرینی شهری و نظریه شهر کارآفرین.....
۳۵	۱-۲. مقدمه.....
۳۸	۲-۲. مروری بر نظریه شهر کارآفرین.....
۴۰	۱-۲-۲. محلی‌سازی، شهرنشینی و اقتصاد شهر.....
۴۴	۲-۲-۲. حکمروایی شهر کارآفرین.....
۴۸	۳-۲-۲. کارآفرینی ویژه و مالی‌سازی شهر.....
۵۰	۴-۲-۲. از نظریه شهر خلاق تا شهرهای هوشمند.....

ب ناحیه نوآوری شهری از نظریه تا عمل

- ۳-۲. نظریه برندسازی شهری..... ۵۳
- ۱-۳-۲. برندسازی شهر و سرمایه‌گذاری داخلی..... ۵۵
- ۲-۳-۲. عمل برندسازی شهر و پیوند آن با برنامه‌ریزی شهری..... ۶۰
- ۴-۲. نواحی کارآفرینی شهری..... ۶۶
- ۵-۲. نظریه‌ها و رویکرد مناطق سرمایه‌گذاری کارآفرینی..... ۷۴
- ۱-۵-۲. نظریه‌های اقتصادی..... ۷۴
- ۲-۵-۲. نظریه مکان‌محور..... ۸۰
- ۶-۲. انواع فعالیت‌ها..... ۸۰
- ۷-۲. فرایند..... ۸۱
- ۸-۲. تأثیرهای UEZها: سودمند یا مخرب؟..... ۸۲
- ۹-۲. سیاست‌ها..... ۸۷
- ۱۰-۲. نتیجه‌گیری..... ۹۲
- ۳- جغرافیای نوآوری..... ۹۵
- ۱-۳. مقدمه..... ۹۵
- ۲-۳. انباشت یا تخریب خلاقانه..... ۱۰۱
- ۳-۳. خوشه‌بندی..... ۱۱۱
- ۴-۳. پیوند تقریبی..... ۱۱۴
- ۴- پایه نظری ناحیه نوآوری شهری..... ۱۱۷
- ۱-۴. مقدمه..... ۱۱۷
- ۲-۴. پارادایم نوآوری..... ۱۲۲
- ۱-۲-۴. از تولید انبوه به دانش فشرده..... ۱۲۳
- ۳-۴. از حومه‌نشینی تا لذت شهری..... ۱۳۰
- ۴-۴. از پارک‌های صنعتی تا نواحی نوآوری..... ۱۴۰
- ۵-۴. منظور از نواحی نوآوری چیست؟..... ۱۵۱
- ۶-۴. فرایندهای ناحیه نوآوری..... ۱۵۵

دیباچه

دوره معاصر در تاریخ حیات انسان، یکی از پیچیده‌ترین و شاید منحصربه‌فرد و در عین حال پرفرصت‌ترین اعصار باشد و می‌توان ادعا کرد که این ویژگی به واسطه شکل‌گیری و پدیدآمدن تغییرات گسترده در ماهیت پدیده‌های ناشی از پیشرفت فناوری و تحولات اجتماعی و روابط حاکم بر آنها و در عین حال بروز پارادایم‌های معرفتی و ماهیتی در گفتمان‌های فلسفی و اجتماعی و به تبع آن در نهادهای علمی و دانشگاهی است. این تحولات به‌گونه‌ای اعجاب‌آور مقیاس‌های زمانی و مکانی را در هم ریخته و صورت جدیدی از باورها، انگاشت‌ها و اصول مدیریتی را به تمامی نهادهای رسمی و غیررسمی جامعه تحمیل کرده است. تغییراتی که بیش‌وکم در ساختار اقتصاد و بازار، سیاست و حکمروایی، دانش و فناوری، روابط فردی و اجتماعی، و حتی در شناخت جایگاه بشر در جهان قابل ملاحظه است، نمودهایی از این فرایند تحولی تلقی می‌شود.

دانشگاه نیز به‌عنوان سمبل و اسطوره اندیشه و تفکر جامع بشری، در این گذار تحولی به نوعی مجبور به بازهویت‌یابی خود شده، و در قالب این تحول به دنبال شکل‌دادن به عرصه نوینی از همراهی و مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی آمده است. بارها خواننده و تأکید می‌شود که دانشگاه‌های تاریخی به‌عنوان دانشگاه‌های نسل اول، که عموماً بر نظام قدرتمند آموزشی خود اتکا داشتند و مبتنی بر فعالیت‌های تعلیمی بودند به دانشگاه‌های نسل دوم در هیئت پژوهش‌محور و مبتنی بر فعالیت‌های تحقیقاتی تغییر ماهیت یافتند. لیکن ناکارآمدی عملکرد انحصاری و عدم انطباق کارکردها با نتایج مورد انتظار و درک شرایط نامطلوب دوری خواص از عوام موجب تحولات دیگری شد. بدین ترتیب از دانشگاه‌های نسل سوم که مشخصاً

ع ناحیه نوآوری شهری از نظریه تا عمل

بر کارآفرینی و حل مسائل جامعه با بهره‌گیری از رویکردهای علمی و نظام‌یافته در تعامل مستمر با محیط پیرامونی استوار هستند، سخن به میان آمد. در این نسل جدید، محور و مأموریت قانونی نظام دانشگاهی، تولید ارزش‌های مختلف اجتماعی و تقویت کارآفرینی در جامعه است که با بهره‌گیری از تمامی نظام‌های آکادمیک موجود همچون دانش‌های علوم تجربی، مهندسی، پزشکی، علوم انسانی و اجتماعی، و به‌ویژه نبوغ هنر بتوان نقش موثرتر و کارآمدتری را در حرکت آفرینی جامعه در تمامی ابعاد و تحقق توسعه پایدار آن ایفا نمود.

در این تفکر نوین و حرکت آفرین، دانشگاه از طریق بسترسازی و تأثیرگذاری مستقیم و مؤثر بر جریان تولید و بازتولید اجتماعی و سازوکارهای ارزش آفرینی بازار، سعی می‌کند در رشد تفکر خلاق در جامعه، در توسعه رفاه فراگیر برای مردم، در پرورش افراد و نیروی انسانی کارآمد و بلکه در ارزش آفرینی اجتماعی نیز وارد شود، و از این طریق مسئولیت اجتماعی خود را نسبت به جامعه محلی، ملی و حتی جهانی به سرانجام برساند. قاعدتاً در این تغییر اهداف و نقش دانشگاه، سیاست‌ها و راهبردها و نظام اجرایی دانشگاه نیز به سمت پی ریزی تعامل پویا با سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های اقتصادی، اجرایی، حقوقی، قانونی، و مدیریتی باید متحول شود. ایجاد پارک‌های علم و فناوری با ماهیتی تکامل‌یافته و رسالت‌های نوین در حوزه دانشگاهی در راستای همین مأموریت اجتماعی دانشگاه‌ها برنامه‌ریزی شده تا جریانی متمایز از مسئولیت‌های سنتی دانشگاه را با اقدام‌های سیستمی در جهت کارآفرینی، فرصت‌سازی و خلاقیت‌پروری دانش‌بنیان بتوان آفرید. به‌علاوه در حل مشکلات اجتماعی و اثرگذار در اقتصاد ملی و محلی، پرورش و تربیت دانشجویان خلاق و نوآور، در کنار جلب مشارکت‌های بخشی قابل استحصال از جامعه مدنی و محلی باید اقدام کرد. همه ما بی‌تردید بر این باور هستیم که توسعه پایدار کشور مستلزم تغییر کارکردهای سنتی و ناکارآمد به کارکردهای هوشمند و نوآورانه است.

در این راستا دانشگاه تربیت مدرس و پارک علم و فناوری آن با تعیین حوزه مداخلات مکانی مرتبط، تلاش کرده است گامی در جهت اجرایی‌کردن شیوه‌های مشارکت بین بخشی و فرادانشگاهی بردارد. در یک گام راهبردی، تعیین محدوده نوآوری مدرس در یکی از مهم‌ترین بخش‌های پایتخت این فرصت را برای شروع اقدامات کاربردی و عملیاتی فراهم آورده است. پارک علم و فناوری دانشگاه تربیت مدرس جدای از ایجاد نهادهای متولی و کارساز، تولید

اندیشه‌های نظری و ایجاد فضای نقد و بررسی را برای ورود به تولید دانش بومی نیز دستمایه اقدامات خود قرار داده است. انتشار کتاب «ناحیه نوآوری شهری: از نظریه تا عمل» تألیف همکار دانشگاهی جناب آقای دکتر مجتبی رفیعیان عضو هیأت علمی گروه شهرسازی دانشگاه تربیت مدرس که شرحی بر بینش مفهومی و جهانی این موضوع و اصول کارآمدسازی اجرایی آن را مورد توجه قرار داده است، نخستین گام در جهت نقد و پایه‌ریزی اندیشه‌های رشد یافته بومی محسوب می‌گردد. امید است به تدریج با یکارگیری راهبرد های ارزشمند این کتاب، و البته همراه نقد و بسط آن به یک رویکرد تطبیقی توسعه با زمینه متناسب با جامعه خودمان دست یابیم. لازم است در پایان از کلیه همکاران ارجمند در پارک علم و فناوری دانشگاه، معاونت پژوهشی و دانشکده‌های همکار در این اقدام مؤثر تشکر نمایم. توفیق خدمت مؤثر و ماندگار به مردم خوب ایران اسلامی را برای دانشگاهیان تربیت مدرس از خدای منان مسئلت می‌نمایم.

محمدتقی احمدی

تابستان ۱۴۰۰